

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Ganzenstraat 32 (Brugge, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2018E278

Juni 2018

ARCHEOLOGIENOTA

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

DEEL 2: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert
Wetenschappelijke begeleiding: Raakvlak

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2018

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 2: Programma van maatregelen	4
2.1 Administratieve gegevens	4
2.2 Synthese	6
2.3 Gemotiveerd advies en programma van maatregelen.....	6
2.3.1 Gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen	6
2.3.2 Programma van maatregelen: gemotiveerd advies en programma van maatregelen	8
2.3.2.1 Impactbepaling	8
2.3.2.2 Gemotiveerd advies	8
2.3.2.3 Programma van maatregelen.....	10
2.3.2.3.1 Afbakening	10
2.3.2.3.2 Onderzoeksvragen	11
2.3.2.3.3 Onderzoekstrategie, methode en technieken	11
Deel 3: Bibliografie	14

FIGURENLIJST (2018E278)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van het kadasternummer (Bron: Geopunt)	5
Figuur 2: Advieszone werfbegeleiding weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).	10

TABELLENLIJST (2018E278)

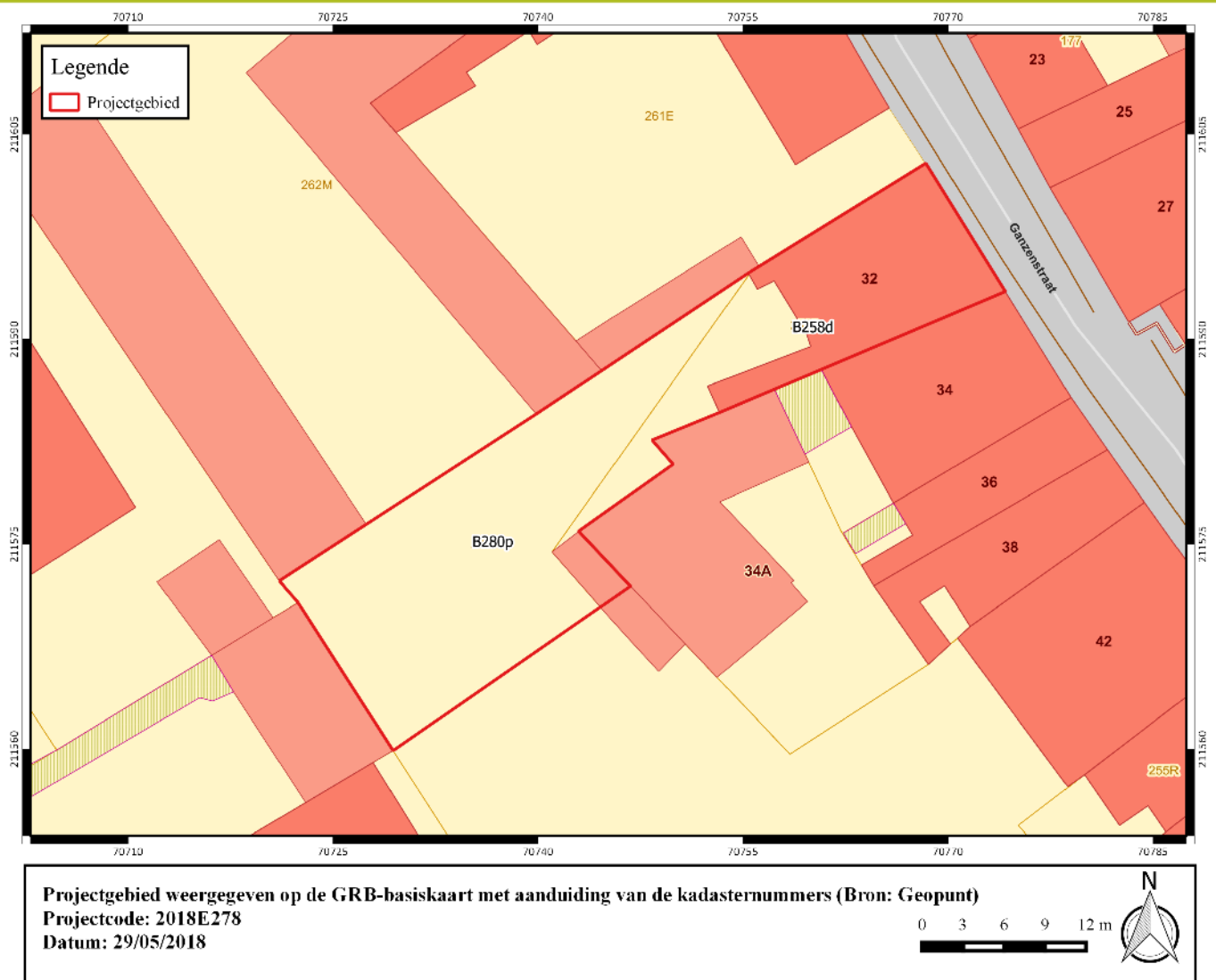
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....	4
---	---

Deel 2: Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De naam en het adres of maatschappelijke zetel van de initiatiefnemer	Peter GOES Prins Leopoldstraat 3 8310 Sint-Kruis (Brugge)	
b) Het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	OE/ERK/Archeoloog/2015/00043	
c) De naam en het adres of maatschappelijke zetel van de erkende archeoloog	Janiek De Gryse Ten Briele 14 bus 15 8200 Sint-Michiels-Brugge	
d) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Brugge
	Deelgemeente	/
	Postcode	8000
	Adres	Ganzenstraat 32
	Toponiem	Ganzenstraat 32
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	Xmin = 70702 Ymin = 211553 Xmax = 70787 Ymax = 211612
e) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Brugge, Afdeling 2, Sectie B, nr's: 280p, 258d Figuur 1	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van het kadastrumnummer (Bron: Geopunt)

2.2 Synthese

Het onderzoeksterrein is gelegen ter hoogte van de Ganzenstraat 32 te Brugge. De opdrachtgever plant de uitbreiding van een bestaand gebouw, de realisatie van een poolhouse en de uitgraving van een zwembad. De beschreven werkzaamheden kunnen een bedreiging vormen voor eventueel aanwezig ondergronds erfgoed.

Naar aanleiding van de geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag binnen een vastgestelde archeologische zone, waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt, werd een archeologienota opgemaakt. Op basis van dit bureauonderzoek werd nagegaan of een verder archeologisch traject met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of er een (gedeeltelijke vrijgave) mogelijk is.

Landschappelijk is het plangebied niet gelegen op de zandrug aanwezig in Sint-Andries-Brugge. Het onderzoeksterrein is gelegen op een hoogte van 5,5 tot 6 m TAW en kent een relatief vlak verloop. Historisch situeert het plangebied zich buiten de eerste stadsomwalling en binnen de tweede stadsomwalling van Brugge. De onderzoekzone situeert zich in de onmiddellijke omgeving van het Dominicanenklooster, dat werd opgericht in 1284. Historisch-cartografische gegevens geven bebouwing weer binnen de contour van de onderzoekzone, langsheen de zijde van de Ganzenstraat. Een aantal historische kaarten beelden tevens bebouwing af centraal binnen het plangebied. Het is op basis van historisch-cartografische gegevens niet eenduidig vast te stellen of de onderzoekzone al dan niet interfereert met de contour van het voornoemd complex van het Dominicanenklooster.

Bij een archeologisch onderzoek, uitgevoerd door Raakvlak langsheen de Predikherenrei, werden sporen van het Dominicanenklooster vastgesteld. De aangetroffen funderingsresten uit de 13e-14e eeuw waren aangelegd op een imposante gracht van 7 à 8 meter en een diepte van 3,5 meter. Mogelijk snijdt deze gracht het plangebied aan. Het bureauonderzoek heeft geen argumenten opgeleverd die verder archeologisch onderzoek overbodig maken. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek dient dan ook geconcludeerd te worden dat verder onderzoek noodzakelijk is.

2.3 Gemotiveerd advies en programma van maatregelen

2.3.1 Gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen

In deze sectie volgt een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen. Het gemotiveerd advies is gebaseerd op het verslag van resultaten van het vooronderzoek. De vaststellingen over de aan- of afwezigheid van archeologische sites en hun aard worden geconfronteerd met de door de initiatiefnemer voorgenomen bodemingrepen. Op basis van deze confrontatie motiveert het advies of er maatregelen nodig zijn, welke deze zijn, en wat hun uitvoeringswijze is. Na dit gemotiveerd advies volgt het concrete programma van maatregelen voor project Brugge Ganzenstraat.

1° de volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek:

Alle nuttige en noodzakelijke onderzoeken werden uitgevoerd.

2° de aanwezigheid van een archeologische site:

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek werd een specifieke archeologische verwachting opgesteld. Het projectgebied situeert zich in de onmiddellijke omgeving van het Dominicanenklooster. Tijdens het archeologisch onderzoek dat Raakvlak langs de Predikherenrei 3-4 uitvoerde, werden funderingsresten van het klooster aangetroffen die te dateren zijn in de 13de-14de eeuw. Deze sporen situeren zich op nauwelijks 36m ten noorden van de noordwestelijke hoek van het huidige onderzoeksgebied.

De funderingsresten zijn -ter hoogte van het onderzoeksgebied Predikherenrei 3-4- aangelegd op een imposante gracht met een breedte van 7 à 8m en een diepte van 3,5m. Het vullingspakket bestaat uit een vrijwel steriel zandpakket. Enkel uit de bovenste pakketten kon aardewerk uit de 13de eeuw gerecupereerd worden; het lijkt er dan ook op dat de gracht in deze periode snel gedempt werd. De functie van de gracht blijft onduidelijk. Vermoedelijk is er een verband met het Vuldersreijte, een natuurlijke beek die de Ganzenstraat kruist. De demping van de aangesneden gracht is mogelijk te kaderen binnen de bouw van het Dominicanenklooster.

Wat het verloop betreft, kon vastgesteld worden dat de gracht aan westelijke zijde van het opgravingssterrein aangesneden werd en dan een bocht maakt om verder te lopen in Z/ZO richting. Het verdere verloop in zuidelijke richting is onmogelijk te reconstrueren. Bijgevolg kan momenteel geen antwoord gegeven worden op de vraag of de gracht het huidige onderzoeksgebied al dan niet zal doorsnijden.

3° de waardering van de archeologische site:

De bovenkant van de gracht situeert zich volgens de opgravingsgegevens van Raakvlak tussen 1,7m en 2m onder het maaiveld. Er kan vanuit gegaan worden dat het maaiveld van Predikherenrei 3-4 min of meer correspondeert met het maaiveld van Ganzenstraat 32. Voor het geplande zwembad wordt een uitgraving voorzien tot ca. 1,7 m onder het maaiveld. Dit impliceert dat de maximale uitgraafdiepte correspondeert met de bovenste vullingspakketten van de gracht. Verder dient opgemerkt te worden dat het nagenoeg onmogelijk is om binnen de oppervlakte van het zwembad inzicht te verwerven in een dergelijke imposante structuur.

Deze funderingsresten van het Dominicanenklooster uit de 13de eeuw situeren zich ca. 2m onder het maaiveld. Het is niet eenzijdig duidelijk of het huidige onderzoeksgebied zich binnen of buiten de 13de-/14de-eeuwse kloostermuren situeert. De maximale uitgraafdiepte situeert zich boven het niveau waarop deze funderingsresten aan het licht kwamen. Niettemin kan niet uitgesloten worden dat resten uit deze periode, al dan niet geassocieerd met het Dominicanenklooster, aan het licht kunnen komen tijdens de aanleg van het zwembad. Daarenboven is er nauwelijks archeologische informatie beschikbaar over dit stadsdeel.

De impact van de huidige bebouwing op de eventueel archeologische resten kan in deze fase van het onderzoek niet ingeschat worden.

Eventueel aanwezige archeologische resten dienen niet *in situ* bewaard te worden, maar moeten wel geregistreerd worden. Deze registratie kan gebeuren tijdens het vooropgestelde onderzoek, dat beschreven wordt in het hieropvolgende programma van maatregelen.

4° de impactbepaling:

Momenteel kan slechts gesteld worden dat, indien zich archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied bevinden, deze bedreigd worden door de geplande werken.

5° de bepaling van de maatregelen:

Zie programma van maatregelen.

2.3.2 Programma van maatregelen: gemotiveerd advies en programma van maatregelen

2.3.2.1 Impactbepaling

Totale oppervlakte van het perceel: ca. 613 m²

De opdrachtgever plant de uitbreiding van een bestaande woning (ca. 35 m²), de aanleg van een zwembad (ca. 39 m² ; 10 meter op 3,85 meter) en de aanleg van een poolhouse (ca. 33 m²).

De gecombineerde oppervlakte van de bodemingrepen bedraagt dus 107 m².

De aanleg van de poolhouse en de uitbreiding van het bestaand gebouwenbestand gebeurt door middel van sleuffunderingen tot de vorstvrije rand (ca. 70 cm-mv), de gebouwen zullen niet onderkelderd zijn. Voor het zwembad wordt een uitgraving voorzien tot ca. 1, 70 meter onder het maaiveld.

Overigens plant de opdrachtgever de aanleg van paadjes, tuinzone en twee terrassen. De bodemingreep die hiervoor wordt voorzien bedraagt niet meer dan 20 cm-mv.

De bestaande woning blijft behouden.

2.3.2.2 Gemotiveerd advies

Rekening houdende met de criteria uit de Code Goede Praktijk (CGP), hoofdstuk 5.2, werd de noodzaak tot verder vooronderzoek afgewogen:

- Landschappelijk bodemonderzoek:
Cfr. CGP 7.3:
een landschappelijk booronderzoek kan altijd zinvol zijn indien een complexe landschappelijke situatie en bijgevolg een complexe verticale stratigrafie verwacht wordt. Ook als de verstoringshistoriek van het terrein niet duidelijk is, bijvoorbeeld indien blijkt uit het bureauonderzoek dat het terrein bebouwd geweest is maar geen plannen beschikbaar zijn of activiteiten plaats hebben gevonden waarvan niet duidelijk is in welke mate zij een ernstige impact hebben gehad op de ondergrond.
Er wordt geadviseerd om geen landschappelijk bodemonderzoek uit te voeren, omdat er voor een andere opgravingsstrategie gekozen wordt.
- Geofysisch onderzoek
Cfr. CGP 7.4:
Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten.
In het geval van het projectgebied is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.
- Veldkartering
Cfr. CGP 7.5:
Veldkartering heeft tot doel om relevante archeologische indicatoren te zoeken door een visuele inspectie van een terrein.
In het geval van het projectgebied is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.
- Verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek
Cfr. CGP 8.4 en 8.5:
Een verkennend archeologisch booronderzoek heeft als doel eventuele afgedekte vindplaatsen in kaart te brengen door middel van een extensief boorgrid. In geval van een positieve verkenning kan met behulp van een waarderend booronderzoek in een intensiever grid de artefactenconcentratie gelokaliseerd en afgebakend worden. Op basis van de resultaten van deze onderzoeken kan eventueel overgegaan worden tot de aanleg van proefputten of een opgraving in functie van een bewaarde, afgedekte site. Dit impliceert dat

deze vindplaatsen zeer kwetsbaar zijn en dat ze moeten gezocht worden op locaties waar de bewaringskansen hoog zijn. Bijvoorbeeld waar geen of nauwelijks landbewerking heeft plaatsgevonden, in afgedekte depressies, rivierterrassen, onder plaggendekken etc.

In het geval van het plangebied Brugge Ganzenstraat is een archeologische boorcampagne niet aangewezen. Er is geen sprake van een afgedekte site.

- Proefsleuven en proefputten:

Cfr. CGP. 8.6:

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

Rekening houdende met het feit dat het projectgebied nagenoeg niet toegankelijk is om voorafgaandelijk een archeologisch vooronderzoek uit te voeren, werd beslist om een werfbegeleiding te adviseren op de geplande locatie van het zwembad.

Na afweging van de hierboven vermelde onderzoeksmethodes, wordt geadviseerd om over te gaan tot een werfbegeleiding, ter hoogte van de locatie van het zwembad.

- Een werfbegeleiding is een bijzondere vorm van opgraving en onderworpen aan dezelfde decretale bepalingen als een opgraving (CGP 19).
- Een volwaardige, voorafgaandelijke opgraving wordt, gezien de moeilijke toegankelijkheid van het projectgebied, onmogelijk geacht.

De werfbegeleiding slaat niet op de zone van de uitbreiding en de zone van de poolhouse (Figuur 2). Voor beide zones wordt geen archeologisch onderzoek geadviseerd. Omwille van kosten-baten analyse wordt afgezien van een werfbegeleiding of andere vormen van archeologisch onderzoek. Indien binnen deze sleuf archeologische sporen aan het licht zouden komen, ontbreekt elk ruimtelijk inzicht. De afweging van de financiële kost van het archeologisch onderzoek tegenover de eventuele kenniswinst heeft geresulteerd in het advies om af te zien van verdere onderzoeksdaden. Uiteraard moet wel gewezen worden op de bestaande archeologische meldingsplicht, conform artikel 5.4.1 van de vigerende wetgeving met betrekking tot het onroerend erfgoed.

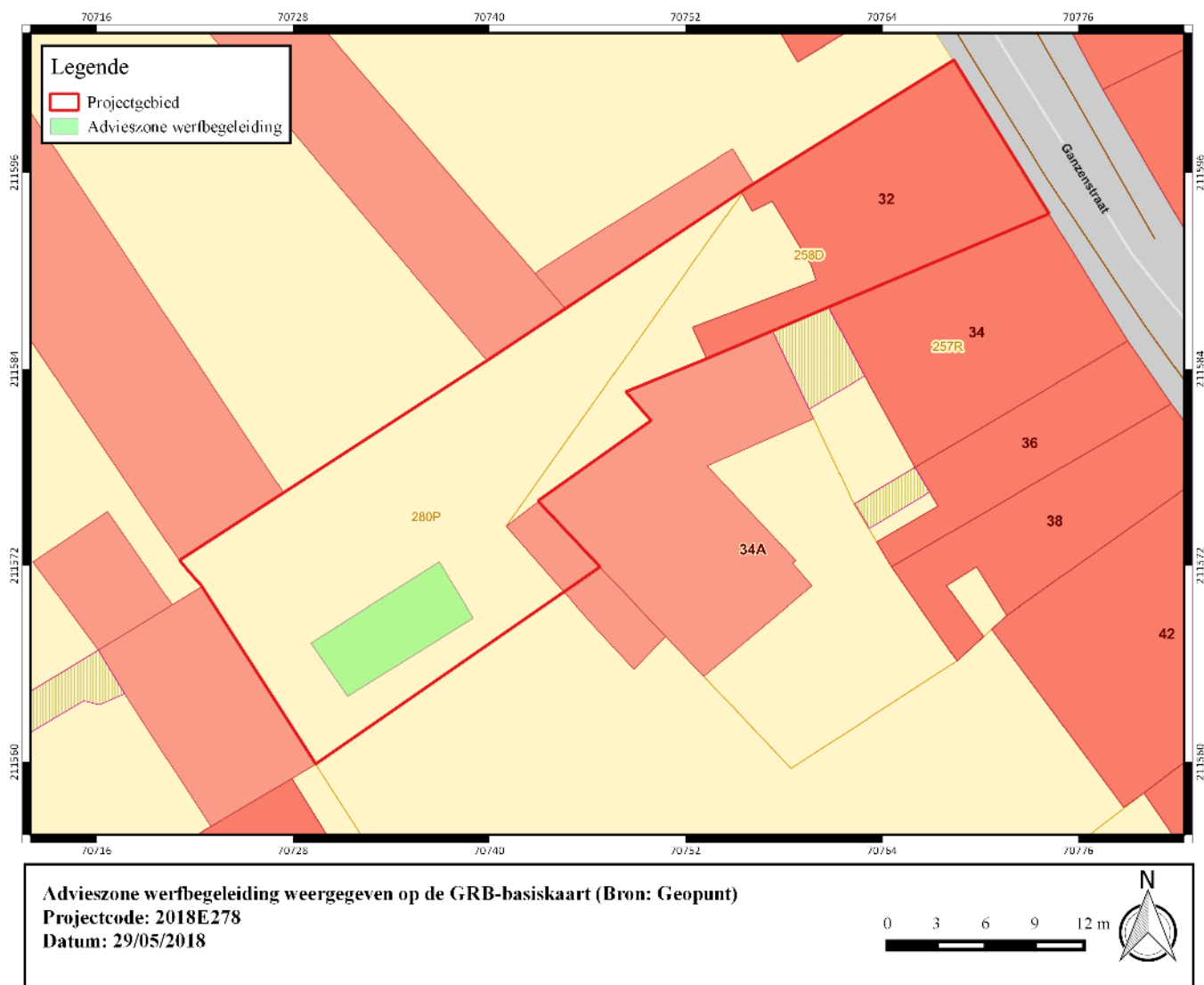
De aanbeveling tot werfbegeleiding op de locatie van het geplande zwembad werd getoetst aan de 4 criteria opgenomen in de Code van Goede Praktijk artikel 5.3:

- mogelijk: De uitvoering van de werfbegeleiding is mogelijk.
- nuttig: Deze werfbegeleiding is nuttig. Gezien de aard van de werkzaamheden zijn eventueel aanwezige archeologische resten bedreigd en kan potentieel interessante informatie aan het licht komen over dit deel van de stad, waar verdere archeologische data ontbreken.
- schadelijk: Gelet op de aard van de werken kan mogelijk archeologisch archief bedreigd zijn. Een werfbegeleiding is de enige manier om eventueel aanwezige relictten op een efficiënte manier te registreren.
- noodzakelijk: Eventueel archeologische relictten zijn door de geplande werken bedreigd. *In situ* bewaring van deze sporen is, gezien de geplande werken, onmogelijk. Omwille van dit gegeven wordt archeologisch onderzoek noodzakelijk geacht.

2.3.2.3 Programma van maatregelen

2.3.2.3.1 Afbakening

Het advies heeft betrekking op de locatie van het zwembad, met een totale oppervlakte van ca. 39m² (Figuur 1) .

Figuur 2: Advieszone werfbegeleiding weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

2.3.2.3.2 Onderzoeksvragen

Doel van de werfbegeleiding is een archeologische inventarisatie, registratie en fysiek onderzoek van eventueel waargenomen archeologische relicten. Bij het uitvoeren en uitwerken van de archeologische opgraving moeten minstens volgende vragen beantwoord worden.

De werfbegeleiding dient minimaal een antwoord te geven op onderstaande vragen:

- Wat is de bodemkundige/geologische context?
- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?
- Welke specifieke activiteiten hebben in het onderzoeksgebied plaatsgevonden? Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor? Passen deze in de historische context van de locatie?
- Wat zeggen de aangetroffen vondsten over de welstand, levenswijze, sociale, economische en culturele achtergrond van de bewoners?
- Levert het organische en anorganische vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site, eventueel ook over de materiële cultuur?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
- Wat is de datering en samenstelling van aangetroffen ophogingslagen?
- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de stadsontwikkeling van Brugge?

2.3.2.3.3 Onderzoekstrategie, methode en technieken

Het plangebied betreft een site met een verticale stratigrafie.

De oppervlakte van het te onderzoeken terrein bedraagt ca. 39m².

Voor het projectgebied wordt, omwille van voorgaande argumentatie, een werfbegeleiding als meest geschikte onderzoeksmethode naar voor geschoven. De werfbegeleiding wordt uitgevoerd binnen de planning van de algemene aannemingswerken.

De graafwerken gebeuren zowel manueel en/of machinaal. In het laatste geval wordt een tandenloze graafbak gebruikt en worden de graafwerken uitgevoerd, steeds onder toezicht van de veldwerkleider. Er worden geen graafwerken uitgevoerd, die niet gecommuniceerd werden met de veldwerkleider of de erkend archeoloog.

Het aantal vlakken en de aanlegdieptes worden tijdens het veldwerk bepaald door de veldwerkleider. De vlakken worden steeds gelinkt aan de profielen en minstens 1 profielwand wordt geregistreerd in functie van de stratigrafische opbouw. De profielen worden grondig geanalyseerd in functie van het verkrijgen van een gedegen inzicht in de bodemopbouw van het terrein.

In het geval van diepe structuren, zoals waterputten, wordt getracht de maximale diepte te achterhalen d.m.v. handmatige boringen.

Elk vlak wordt gecontroleerd op de aanwezigheid van metalen voorwerpen met behulp van een metaaldetector.

Bij het aantreffen van menselijke resten wordt de Code van Goede Praktijk gevolgd.

De uitvoering van de werfbegeleiding gebeurt volgens de Code Goede Praktijk, eventueel aangevuld met bijkomende maatregelen indien de sporen en/of vondsten daartoe aanleiding geven. Deze eventuele maatregelen worden bepaald door de erkend archeoloog.

D. Eindcriteria

De werfbegeleiding wordt als succesvol beschouwd indien alle waargenomen archeologische entiteiten op een wetenschappelijke wijze onderzocht zijn, er een beargumenteerd antwoord op de onderzoeksvragen geformuleerd kan worden en het eindrapport wordt opgeleverd.

E. Uitzonderingsmodaliteiten

De werfbegeleiding gebeurt volgens de Code van Goede Praktijk, eventueel aangevuld met bijkomende maatregelen indien de sporen en/of vondsten daartoe aanleiding geven. Deze eventuele maatregelen worden bepaald door de erkend archeoloog.

Criteria die gehanteerd zullen worden om te bepalen in welke situaties bepaalde onderzoekshandelingen alsnog niet uitgevoerd moeten worden zijn hier niet van toepassing.

F. Uitvoeringstermijn

De uitvoeringstermijn van het veldwerk is sterk afhankelijk van de planning en de organisatie van de algemene aannemingswerken. Bijgevolg is de termijn van het veldwerk moeilijk in te schatten. Hieronder een raming, gebaseerd op een *worst case* scenario:

- Terreinwerk: 3 werkdagen, 2 archeologen
- Verwerking: 4 werkdagen, 2 archeoloog

G. Competenties

Het veldwerkteam bestaat minimaal uit:

- een veldwerkleider (onder auspiciën van een erkend archeoloog), deze veldwerkleider beschikt over voldoende ervaring in stedelijke contexten in Vlaanderen. Minimaal dient hij/zij 5 opgravingen te hebben uitgevoerd in stedelijke contexten en heeft minimum 2 jaar opgravingservaring op stedelijke contexten, aangetoond via CV.
- één assistent-archeoloog, hij/zij heeft minstens 2 opgravingen uitgevoerd in stedelijke contexten, aangetoond via CV.

Voor de rapportage wordt minstens de veldwerkleider ingezet onder toezicht van de erkende archeoloog. Conform de Code van Goede Praktijk artikel 9.3 ligt de beslissing tot natuurwetenschappelijke staalname bij de veldwerkleider.

H. Risicofactoren

Voor de werfbegeleiding worden geen bijkomende risico's verwacht. Uitvoerend personeel die werkzaamheden uitvoeren in de nabije omgeving van een draaiende graafmachine moeten visueel duidelijk herkenbaar zijn zoals gebruikelijk.

I. Vondsten

Conservatie en overdracht van het archeologisch ensemble gebeurt na afloop van het onderzoek conform aan de artikels 5.2.1, 5.2.2 en 5.2.3 van het Onroerend Erfgoeddecreet. Bij de start van de werfbegeleiding worden door de erkende archeoloog en de initiatiefnemer duidelijke afspraken gemaakt met betrekking tot de overdracht van het archeologisch ensemble bij de eigenaar en het erkende onroerend erfgoeddepot of andere bewaarder van het

archeologisch ensemble. Na het beëindigen van de verwerking en het opleveren van de eindrapportage vindt de overdracht van de vondsten plaats.

Deel 3: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt